

อันตรายจากขบวนการฟอกหน้าขาว

รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ. พิมลพรรณ พิทยานุกุล
ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง โดยนิยามแล้วหมายถึงผลิตภัณฑ์สำหรับบำรุงผิว ปกปิดผิว เสริมแต่งผิวหน้าให้มีสีสันทัน มีความปลอดภัย จะเริ่มใช้และเลิกใช้เมื่อไหร่ก็ได้ สามารถหาซื้อได้ทั่วไป แต่ปัจจุบันจะพบว่าผู้บริโภคบางส่วนได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางปลอม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์บริการความงามที่เปิดกันมากมายทั่วเมือง มีทั้งหน้าผาก ขัดผิว ฟอกหน้าให้ขาวทันใจภายใน 3-7 วัน ส่วนใหญ่มักจะมีอุปกรณ์ไฮเทคทางการแพทย์ร่วมอยู่ด้วย เพื่อให้เกิดความทันสมัย ความแปลกใหม่ที่จะดึงดูดลูกค้าได้ หลายแห่งขาดความรู้ที่แท้จริง ก่อให้เกิดปัญหาความเสียหายตามมา

เครื่องมือไฮเทคกับการฟอกหน้าขาว

- เซลล์ผิวโดยธรรมชาติจะมีการผลัดเปลี่ยนเซลล์ใหม่ทุกๆ 28 วันโดยที่เราไม่ต้องไปเร่งรัดหรือทำอะไรเลย เซลล์ผิวเก่าจะหลุดลอกและเซลล์ใหม่จะขึ้นมาแทนที่ แนนอน เซลล์ผิวใหม่จะเปล่งปลั่งกว่าเซลล์เก่าที่เสื่อมโทรม ทำให้ภาพรวมผิวหน้าแลดูอวบอิ่ม และขาวนวล เมื่อเซลล์ผิวมีอายุมากขึ้นบวกกับการได้กระทบกับสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่น ละออง รังสีดวงอาทิตย์ และสารเคมี ผิวหน้าจะมีปฏิกิริยาปกป้องตัวเองโดยเอนไซม์ที่ได้ ผิวหน้าชื่อ “ไทโรซิเนส” จะกระตุ้นให้ผิวหน้าสร้างเม็ดสีทำให้ผิวหน้ามีสีเข้มขึ้น ผลิตภัณฑ์ช่วยให้หน้าขาวหรือครีมหน้าขาว ครีมหน้าใส ที่มีจำหน่ายโดยทั่วไป มี องค์ประกอบหลักคือสารยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ดังกล่าว เพื่อมิให้มีการสร้างเม็ดสี แต่ผู้บริโภคต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางได้ถูกออกแบบมาให้ปลอดภัย ดังนั้นจึงจะให้ผลในระยะยาว เพราะเป็นการบำรุงผิว ไม่ใช่เห็นผลได้ใน 3 วัน 7 วัน เนื่องจากไม่ใช่ยารักษาโรค
- การทำงานของสารกลุ่มช่วยให้หน้าขาว หน้าใส จะมีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนๆ และมักจะมี องค์ประกอบของสารช่วยเร่งรัดการลอกเซลล์ผิวร่วมอยู่ด้วย มีคุณสมบัติเป็นกรดอ่อน เช่นกัน ตัวอย่างเช่น กรดแลคติก กรดซาลิไซลิก เวลาฟอกหน้าในปริมาณมากๆ ทำให้ ผิวหน้าคันและแสบได้ ควรทาบางๆ เว้นรอบดวงตา ศูนย์บริการความงามทั้งหลายที่มี อุปกรณ์ไฮเทคที่เรียกว่า “ไอออนโฟเรซิส” ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อให้กระแสไฟอ่อนๆ กับผิวหน้า ทำให้กรดและเคมีที่พอกอยู่เข้าสู่ผิวอย่างรวดเร็วในปริมาณที่อาจจะมากเกินไปสำหรับคนที่มีปัญหาผิวหน้าเป็นทุนเดิม สิ่งที่ตามมาคืออาการอักเสบของเซลล์ ผิวคล้ายโดนน้ำกรดสาด นอกจากนี้ยังมีการใช้อุปกรณ์ไฮเทคอีกชนิดร่วมด้วยคือ “โฟ โนโฟเรซิส” เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ขนาดผิวหน้าโดยใช้คลื่นความถี่สูงกระตุ้นผิวหน้า

แรงสั่นสะเทือนทำให้เส้นเลือดใต้ผิวหนังขยาย รุขุมขนขยาย เพื่อวัตถุประสงค์เสริมให้สารเคมีที่ต้องการเข้าสู่เซลล์ผิวได้เร็วยิ่งขึ้น

- เครื่องมือไฮเทคทางการแพทย์ที่กล่าวมานั้นออกแบบมาเพื่อให้แพทย์เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมในการใช้งานเพื่อนำส่งตัวยาสำคัญเข้าสู่ผิวหนังสำหรับรักษาโรค การนำมาประยุกต์ใช้ในด้านความงาม ควรจะมีผู้รู้เฉพาะทางร่วมอยู่ด้วยเพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการดูแลผิวก็ไม่ใช้เรื่องราวของระยะเวลาเพียง 3 วัน 7 วันตามที่เห็นในโฆษณา ต้องสม่ำเสมอและค่อยเป็นค่อยไป เพราะผิวหนังไม่ใช่กระดาษ จะใช้น้ำยาลบคำผิดมาป้ายออกทันทีไม่ได้ สารเคมีที่รุนแรงและมากเกินไปอาจทำให้เสียโฉมได้
- ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้พอกหน้าพอกตัว ก็มีอันตรายได้หากได้มาอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพราะสมุนไพรสดนั้นเป็นอาหารเชื้อจุลินทรีย์อย่างดีทำให้เชื้อเจริญเติบโตได้รวดเร็ว เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ผิวหนังมีแผลเปิด และหากผลิตภัณฑ์มีการใส่สารกันเสียมากเกินไป ผลเสียคือทำให้ผิวหนังแพ้ คันและอักเสบได้ ผู้เขียนเองได้เคยไปทดลองใช้บริการพอกตัว (โชคดีที่ไม่กล้าเสี่ยงพอกหน้าด้วย) ที่ศูนย์บริการความงามด้วยสมุนไพรยี่ห้อดังเพื่อเก็บข้อมูลทางวิชาการ ผลคือมีอาการแพ้ คันไม่ทราบสาเหตุ เป็นตุ่มแดงทั่วตัวจนถึงรอบคอ (ผิวหนังทั่วตัวที่สัมผัสผลิตภัณฑ์สมุนไพร) ต้องใส่เสื้อแขนยาวปิดคอไปทำงานอยู่เป็นอาทิตย์ คาดว่าน่าจะเกิดจากองค์ประกอบในผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น อาจมีองค์ประกอบของสารกันเสียมากเกินไป หรือมีการผสมผสานเคมีอื่นลงไปในสมุนไพรของผู้ให้บริการอย่างไม่มีความรู้

เครื่องสำอางอันตรายกับหน้าขาว

เมื่อกล่าวถึงการพอกหน้าขาว ก็ไม่ลืมที่จะเตือนผู้บริโภคถึงอันตรายของผลิตภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบของสารต้องห้าม เช่น ปรอกไฮโดรควิโนน (hydroquinone) และสารสเตียรอยด์ สารต้องห้ามเหล่านี้ยังพบในผลิตภัณฑ์หน้าขาวที่แอบวางจำหน่ายทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามชานเมือง สังเกตได้ง่ายเมื่อทาครีมเหล่านี้ลงบนใบหน้าเพียง 1-2 สัปดาห์ ผิวหน้าจะผ่อง สิวฝ้าจะจางลงอย่างรวดเร็ว แต่เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะ หน้าจะเริ่มไหม้ดำและค่อยๆ ผ่องกว้างขึ้น ควรรีบหยุดใช้และไปปรึกษาแพทย์ผิวหนัง

สารต้องห้ามและเป็นอันตรายทำให้หน้าเสียโฉม ที่ตรวจพบในเครื่องสำอางต้องห้าม ผิดกฎหมาย ที่ อย.สุ่มตรวจพบ

1. สารไฮโดรควิโนน มีคุณสมบัติในการฟอกสีผิว (Skin bleaching agent)

เป็นสารที่เคยอนุญาต ให้ใช้ในครีมแก้ฝ้า แต่ภายหลังพบว่า สารไฮโดรควิโนน ทำให้เกิดการระคายเคือง และจุดด่างขาวที่หน้าผิวน้ำดำ เป็นฝ้าถาวรรักษาไม่หาย (ochronosis หรือ defiguring effect) นอกจากนี้พบว่า สารไฮโดรควิโนน มีความเป็นพิษ โดย พบว่ามีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ และก่อมะเร็งในหนู สารไฮโดรควิโนน ถูกกำหนดเป็นสารห้ามใช้ในผลิตภัณฑ์สำหรับใบหน้า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535

2. กรดเรติโนอิก (retinoic acid)

เป็นสารที่ช่วยให้เกิดการแบ่งตัวของเซลล์ผิวหนัง และหลุดลอก ไปได้ (peeling agent) จึงช่วยให้ผิวเนียนและผิวหนังที่หยาบกร้านหลุดลอกออกง่าย ขึ้นทำให้ผิว ผ่องใสและนุ่มเนียน โดยเฉพาะเมื่อใช้ร่วมกับ สารไฮโดรควิโนน จะช่วยให้ สาร ไฮโดรควิโนน ซึมเข้าสู่ผิวหนังและออกฤทธิ์ได้มากกว่าปกติ ความเป็นพิษ คือ ทำให้ หน้าแดง และแสบร้อนรุนแรง เกิดการระคายเคือง อักเสบ แพ้แสงแดดหรือแสงไฟได้ ง่าย เป็นอันตรายต่อทารก ในครรภ์ กรด เรติโนอิก ถูกกำหนดเป็นสารห้ามใช้ใน เครื่องสำอาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และเป็นสารห้ามใช้ลำดับที่ 375 ตามประกาศ กระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต เครื่องสำอาง ตามที่ปรากฏใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 80 ง ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2551

3. โปรทแอมโมเนีย

ออกฤทธิ์รบกวนการทำงานของเอนไซม์ tyrosinase ทำให้ ลดการสร้างเม็ดสีผิว เมลานิน จึงช่วยให้ผิวขาวขึ้น โปรทแอมโมเนีย มี ฤทธิ์ฆ่า เชื้อแบคทีเรีย ชนิด staphylococcus จึงป้องกันสิวได้ด้วย โปรทแอมโมเนียสามารถทำลายไ้ได้ ระบบ ประสาท เยื่อบุและทางเดินหายใจ การใช้โปรทแอมโมเนียติดต่อกัน เป็นเวลานาน จะทำให้เกิดพิษสะสมของสารโปรทในผิวหนัง และดูดซึมเข้าสู่กระแส โลหิต ทำให้ ดับและไตอักเสบ เกิดโรคโลหิตจาง ทางเดินปัสสาวะอักเสบ ทำลายสี ของผิวหนัง และเล็บมือ ทำให้ผิวบางขึ้นเรื่อยๆ เกิดการแพ้หรือเป็นแผลเป็นได้ มี ความเป็นพิษ เจ็บปวดคัน ถูกกำหนดเป็นสารห้ามใช้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และเป็นสารห้ามใช้ ตาม ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสม ใน การผลิต เครื่องสำอาง ลำดับที่ 221 ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอน พิเศษ 80 ง ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2551 โดยกำหนดชื่อสารห้ามใช้ คือ “โปรท และ สารประกอบของโปรท”

จากผลการตรวจวิเคราะห์ของกองเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย ในปีงบประมาณ 2547 ถึง มิถุนายน 2551 พบว่า สารห้ามใช้ที่ตรวจพบมากที่สุด คือ

1. โปรทแอมโมเนีย โดยตรวจพบ ร้อยละของตัวอย่างที่ตรวจวิเคราะห์ทั้งหมด ดังนี้ ร้อยละ 14 (71 จาก 501 ตัวอย่าง), ร้อยละ 19.6 (62 จาก 317 ตัวอย่าง) ร้อยละ 10.6 (43 จาก 405 ตัวอย่าง), ร้อยละ 16.9 (90 จาก 531 ตัวอย่าง) และ ร้อยละ 8.5 (42 จาก 493 ตัวอย่าง) ตามลำดับ
2. รองลงมาคือ ตรวจพบสารไฮโดรควิโนน รวมกับกรดเรติโนอิก และพบตัวอย่างที่มี สารไฮโดรควิโนน หรือ กรดเรติโนอิกอย่างเดียว รองลงมาตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

1. รศ.ดร.ภญ.พิมลพรรณ พิทยานุกุล ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ ม.มหิดล
(จากวารสารฉลาดซื้อ คอลัมน์สวຍอย่างฉลาด มุขนิธิคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย)
http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_cosmetic/news/cos_0951/cos_1002.htm
2. ศูนย์ข้อมูลเครื่องสำอาง กองเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย
http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_cosmetic/news/